

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua lakiluon-nosta ja sekä mahdollisuudesta olla mukana myös lakimuutoksen valmistelun eri vaiheissa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa, että lakiehdotuksen tavoitteet ovat selkeät ja tukevat osaavan työvoima saatavuutta. Lakiesityksen tavoitteena on nopeuttaa ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen saatavuutta ja nopeuttamalla palveluihin pääsyä. Tavoitteeksi ja toimitavaksi esitetään maahanmuuttaja-asiakkaiden nopeampaa tavoitettavuutta sekä koko-naisvaltaisempaa alkuvaiheen palvelukokonaisuuden tarjontaa. Hallituksen esityksessä selkeytetään viranomaisten vastuuta ja esityksessä on tuotu esille uudistukset. Uudistuksista on tuotu esille mm. hyvinvointialueiden perustaminen ja valmistelussa oleva TE2024 uudistus, joka on lausunтовaiheessa. Lakiesitys tuo yksittäisille kunnille merkittäviä velvollisuuksia ja vastuista palveluiden tarjonnan suhteen. Lakiesitys edellyttää valtakunnantasolla eri ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä paikallisella tasolla kuntien, hyvinvointialueen sekä TE-palveluiden sekä ELY-keskuksen yhteistyötä sekä tiedon vaihtoa. Lakiesityksen mukaan tavoitteidenmukaiseen kotoutuja-asiakkaan palvelupolkuun liittyy rajapintoja useamman toimijan kanssa. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto näkee tarkoituksenmukaisena asiakkaan kotoutumisprosessin nykyistä tiiviimmän kytkennän työelämään.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Lakiluonnoksen ehdotuksilla pyritään saamaan kotona lasta hoitavat vanhemmat nykyistä aikaisemmin kotoutumista tukevien palveluiden piiriin. Kunta toimijana on vastuussa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista, kun tämä saa tiedon kunnassa olevasta asiakkaasta. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kiinteää yhteistyötä viranomaisten välillä. Ilman toimivaa toimintamallia ja tiedonvaihtoa esimerkiksi Kelan kanssa asetettu tavoite toteutuu heikosti. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistolla on esim. Kelan kanssa useiden vuosien kokemus toimivasta ja joustavasta yhteistyöstä, joten meidän alueellamme yhteistyön tekeminen ei tuota ongelmaa.

Hallituksen esityksen mukaan kotoutumissuunnitelma on laadittava 14 vuorokauden kuluessa osaamisen ja palvelutarpeen arvioimisesta ja viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä, mutta mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Lakiesitys tuo kotoutumissuunnitelman laadinnalle selkeän aikaikkunan ja asiakkaalle palvelulupauksen.

Hallituksen esityksen lakiluonnos sisältää kotoutumissuunnitelman ja monialaisen kotoutumissuunnitelman sisällöt. Kunnan tehtävänä on yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa laatia asiakkaalle suunnitelma, mutta perustelluista syistä kunta ja maahanmuuttaja voivat laatia asiakkaalle kotoutumis- suunnitelman. On tarkoituksenmukaista tuoda viranomaisille eri vaihtoehtoja ja tapausharkintaa, mutta näissä kahdenkeskisissä suunnitelmissa on huolehdittava tiedonkulku eri viranomaisten välillä huomioiden tietosuoja-asiat. Ulkomaalaistaustaiselle asiakkaalle hallinnon järjestelmät ja prosessit ovat vieraita ja kenties jopa haasteellista ymmärtää.

Kotoutumissuunnitelman tarkistamisen aikavälistä säädetään lakiehdotuksen 20 §:ssä. Kotoutumissuunnitelman pääsääntöiseksi kestoksi esitetään kaksi vuotta, joka on oleellinen muutos nykyisen kolmen vuoden keston verrattuna. Kotoutumissuunnitelman keston pääsääntöinen lyheneminen vuodella.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Kotoutumiskoulutuksen sisältö on kuvattu lakiehdotuksessa kokonaisvaltaisesti ja kunnan vastuulla on lakiehdotuksen mukaisesti kotoutumiskoulutuksen järjestäminen. Kunnan vastuulla on tarjota kotoutumiskoulutusta kunnassa asuvien kotoutuja-asiakkaiden tarvetta vastaavasti. Tämä lakiesityksen kohta tulee todennäköisesti tuottamaan haastetta etenkin pienemmille kunnille. Suomessa on vapaa liikkuvuus ja kotoutuja-asiakkaat kuten muutkin kuntalaiset voivat muuttaa kuntaa sekä kunnasta pois. Kunta voi toteuttaa palvelun ostopalveluna, mutta hankittaessa pienimuotoista palvelua voi tämä näkyä palvelun saatavuudessa ja hankittavan palvelun hinnan korkeutena.

Omaehtoinen koulutus on kotoutuja-asiakkaalle tärkeä ja oleellinen palvelu.

Lakiesityksen mukaan tuettavaan omaehtoiseen opiskeluun voi opiskelujen lisäksi sisältyä työssäoppimisjaksoja tai kansalaisjärjestö- ja muuta vapaaehtoistoimintaa, joka Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston näkökulmasta on kannatettava asia ja auttaa kotoutuja-asiakkaan kotoutumista merkittävästi.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumisohjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Kunnan kotoutumisohjelman sisältö (11 §)

Lakiehdotuksessa kuvataan kokonaisvaltaisesti kunnan kotoutumisohjelman sisällön elementit ja lisäksi lakiesitys tuo esille myös asioita, joita lisäksi kunnan kotoutumisohjelmaan voidaan sisällyttää. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto näkee tärkeäksi, että lakiesityksessä mainitaan kotoutuja-asiakkaan työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä, kunnan järjestämisvastuulla olevien maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluja sekä mahdollisesti yhdistystoimintaa ja kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista ja osallistumista.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Lakiluonnoksen mukaan kunnan on järjestettävä kotoutuja-asiakkaalle yhteiskuntaorientaatio mahdollisuuksien mukaan asiakkaan omalla äidinkielellä tai muulla hyvin osaamalla kielellä. Tämä on uusi ja hyvä ehdotus lakiehdotuksessa, joka syventää kotoutuja-asiakkaan kotoutumispalvelun kokonaisuutta. Lakiehdotus sisältää yhteiskuntaorientaation sisällön reunaehdot. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa lakiehdotuksen esitystä, että tästä uudesta lakiehdotuksen kohdasta annetaan valtioneuvoston asetus, jossa voidaan antaa tarkempia säännöksiä monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta. Lakiehdotuksen mukaan kunta voi toteuttaa monikielisen yhteiskuntaorientaation itse tai tuottajana voi olla palveluntuottaja, joka antaa vaihtoehtoisia palvelun tuottamisen mahdollisuuksia kunnalle.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Ei kommentoitavaa

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

Kotoutuja-asiakkaiden kuntaan ohjaamisen prosessi edellyttää paikallistasolla yhteisesti rakennettua ja toimivaa palvelumallia. Mikäli asiakkaalla on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita, on kunnan kuultava hyvinvointialuetta ennen asiakkaan ohjaamista kuntaa.

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Ei kommentoitavaa

Valtion korvaukset (8 luku)

Ei kommentoitavaa

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto pitää oleellisena lakiesityksessä lukua, jossa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Kunnalla on mahdollisuus tarvittaessa käyttää myös muuta asiakastietojärjestelmää kuin valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta.

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Ei kommentoitavaa.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

Ei kommentoitavaa.

Lääkkö Taru
Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto